

SOCb2021 Politická sociologie

Stát a režim

Avšak co je ze sociologického hlediska „politický“ svaz? A co je „stát“? Ani ten se nedá sociologicky definovat z obsahu toho, co činí. Neexistuje skoro žádný úkol, který by politický svaz tu a tam nebral do vlastních rukou a na druhé straně rovněž neexistuje žádný takový úkol, o němž by se dalo říci, že je vždycky, a dokonce že by vždycky byl *vylučně* úkolem oněch svazů, které se označují jako svazy politické, a to dnes znamená jako státy, nebo těch svazů, které byly historickými předky moderního státu. Moderní stát lze sociologicky nakonec definovat spíše ze specifického *prostředku*, který je mu – stejně jako každému politickému svazu – vlastní: a to je fyzické násilí. „Každý stát spočívá na moci.“ řekl svého času *Trockij* v Brestu Litevsku. To je skutečně správné. Kdyby existovaly jen sociální útvary, jimž by moc jako prostředek byla neznámá, *pak* by pojem „státu“ odpadl, a nastoupilo by *pak* to, co by se v tomto zvláštním smyslu slova označilo jako „anarchie“. Moc přirozeně není nějakým normálním nebo jediným prostředkem státu – o tom není ani řeči, ale spíše je to prostředek pro něj specifický. Právě dnes je vztah státu k moci zvláště intimní. Nej-různější *svazy* v minulosti – rodem počínaje – znaly fyzickou moc jako zcela běžný prostředek. Dnes bychom naproti tomu museli říci, že stát je ta lidská pospolitost, která si na určitém území – neboť území patří k jeho znakům – (s úspěchem) nárokuje monopol legitimní fyzické moci. Protože pro naši současnost je specifické, že právo na fyzickou moc se všem ostatním svazům nebo jednotlivcům přiznává jen potud, pokud to *stát* ze své strany připustí: stát je výhradním zdrojem „práva“ na moc.

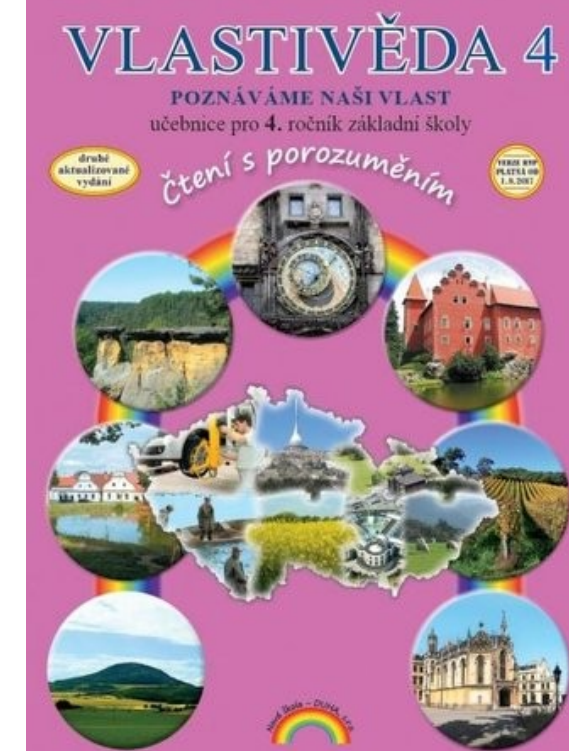
Vznik státu

- Od 17. století hlavní typ politické organizace – zpočátku v mezinárodní politice (Vestfálský mír)
- Osvícenství – zdůvodňování legitimacy nadvlády státu (celku, národa) nad jednotlivcem
- Teorie společenské smlouvy (Hobbes, Locke, Rousseau, Rawls...)
- Subjektivita státu a jeho vnitřní suverenita

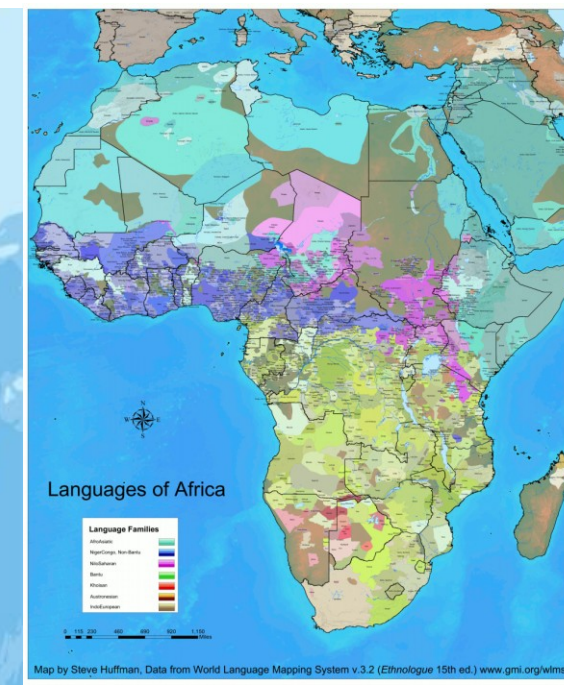
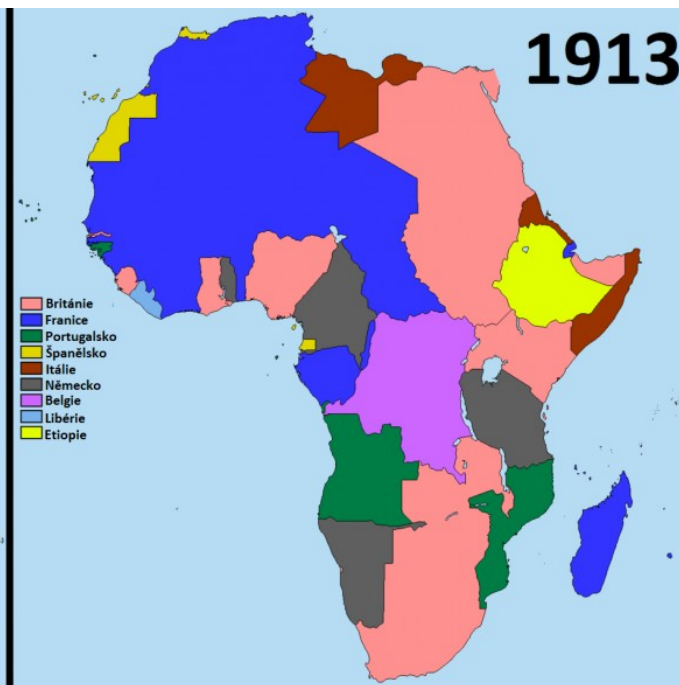
Vývoj státu

- Symbolické sjednocování
- Byrokratizace
- Demokratizace
- Po 1. světové válce, dekolonizace, pád SSSR

„Padlé“ státy

- Kolonialismus, náboženství, soupeření stran/hnutí
- Problém s teritoriální suverenitou
- Znaky: násilí, absence infrastruktury a ekonomický úpadek

Výjimečný stav (*State of exception*)

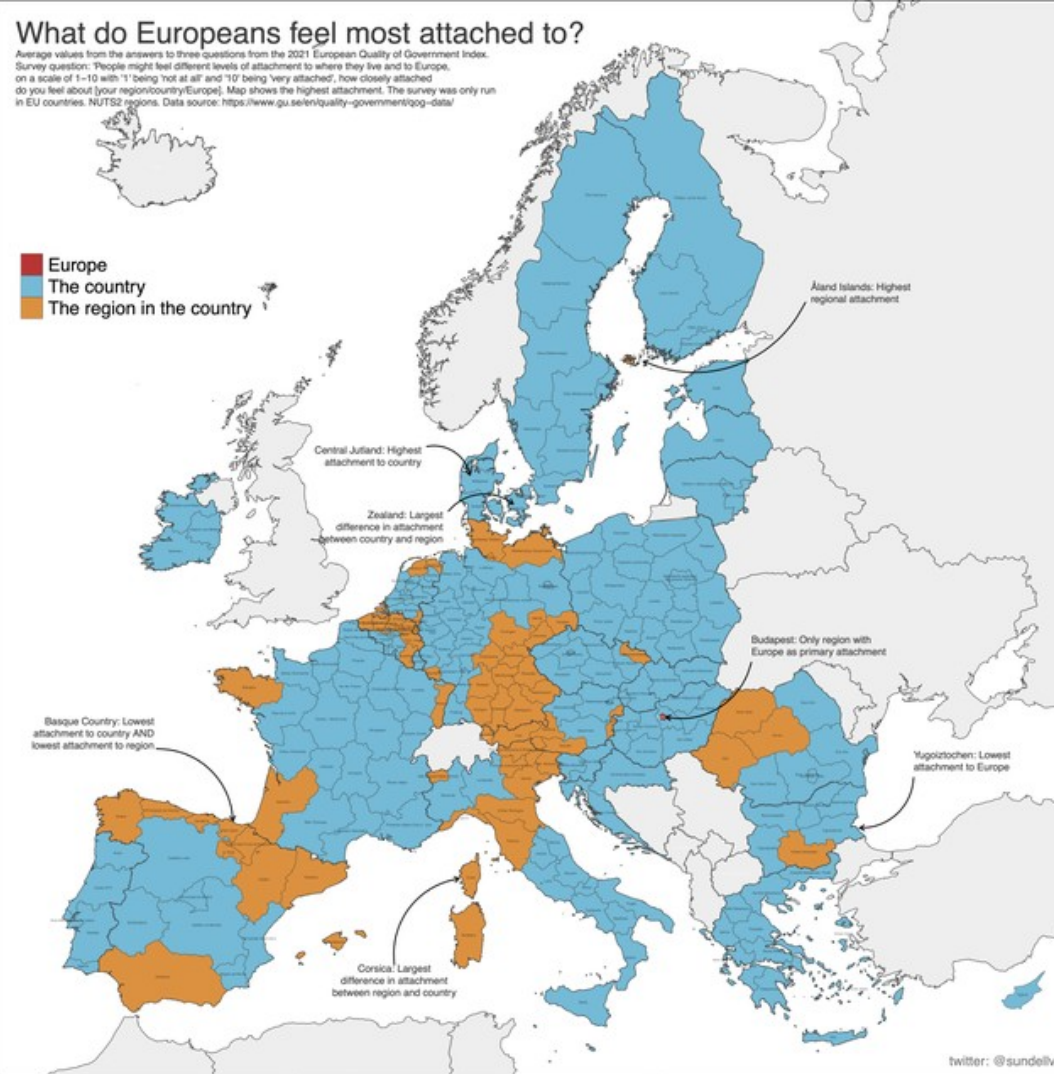
- Vs. stanné právo
- Schopnost suveréna překračovat zákonný rámec v rámci veřejného dobra
- Suverenita vs. Legalita (Schmitt, Agamben)
- Moc ≠ autorita
- Překročení (suspenze) zákonnosti ve jménu obecného dobra: demokracie vs. diktatura
- Zvýšení moci vlády v okamžiku krize (reálné, pocítované), s tím dochází k privilegování konkrétních forem vědění (připuštění určitých hlasů a umlčení jiných)
- „Legální občanská válka“ umožňující eliminace politického protivníka nebo občanů určité kategorie (uvnitř nebo vně státních hranic – Guantanamo atd.)
- Od dočasnosti výjimečného stavu k jeho prodlužování

What do Europeans feel most attached to?

Average values from the answers to three questions from the 2021 European Quality of Government Index.
Survey question: "People might feel different levels of attachment to where they live and to Europe.
on a scale of 1-10 with '1' being 'not at all' and '10' being 'very attached', how closely attached
do you feel about [your region/country/Europe]. Map shows the highest attachment. The survey was only run
in EU countries. NUTS2 regions. Data source: <https://www.gu.se/en/quality-government/qog-data/>

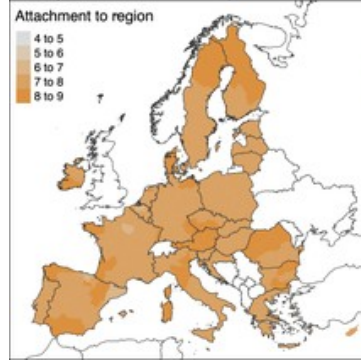
Europe
The country
The region in the country

twitter: @sundellviz

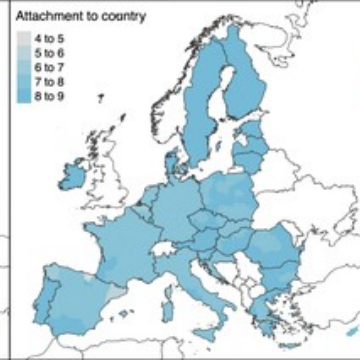
Attachment to region

4 to 5
5 to 6
6 to 7
7 to 8
8 to 9

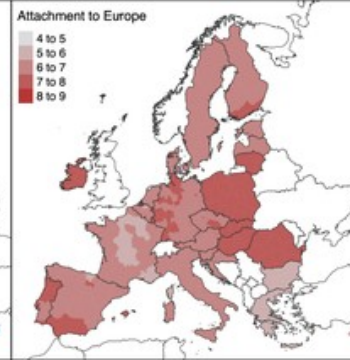
Attachment to country

4 to 5
5 to 6
6 to 7
7 to 8
8 to 9

Attachment to Europe

4 to 5
5 to 6
6 to 7
7 to 8
8 to 9

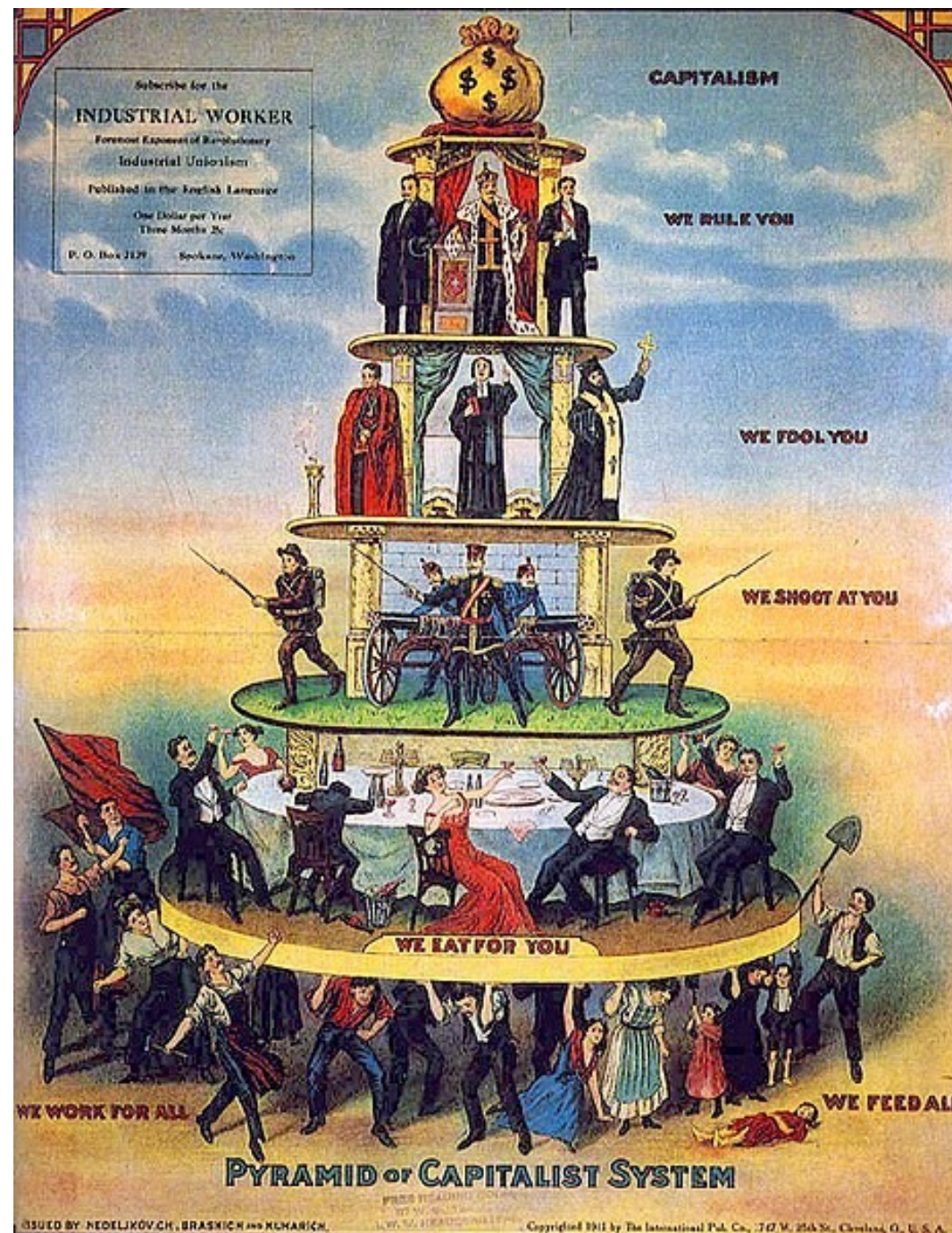

Pečovateľský štát (*welfare state*)

- Štát ako garant ekonomickej demokracie (*welfare state*)
- Rôzne typy welfare režimů (Esping-Andersen):
 - **Liberálny režim** (nižší rozsah, „means-tested“, pre nízko príjmové skupiny, často stigma spojené so sociálnou asistenciou a dávkami, spoliehanie sa na tržné mechanizmy na riešenie sociálnych problémů)
 - **Konzervatívny režim** (spojovaný s „tradičnými“ rodinnými hodnotami, nastavený skôr na príjem a asistenciu domácnosti, ženy skôr znevýhodňované a je podporovaná ich pečovatelská rola mimo trhu práce, prenášanie zodpovednosti za individuálnu situáciu na rodinu)
 - **Sociálne-demokratický režim** (univerzalistický systém prosazujúci rovnosť s vyššími sociálnymi štandardmi skôr než riešenie len minimálnych potrieb, dekomodifikácia poskytovaných sociálnych služieb, znižovanie rozdielů pre rôzne prístupy k sociálnej a zdravotnej starostlivosti, socializácia nákladů na starostlivosť o deti, starších, hendikepovaných, atď.; riešenie sociálnych problémů ako jeden z hlavných cieľů verejných politik.

Stát a ekonomika

- stát jako garant ekonomického řádu (Marx)
- Stát jako noční hlídač (Hayek)
- *Varieties of capitalism* (VoC) – Hall, Soskice (Liberal market economy vs. Coordinated market economy)
- Stát, globalizace a fiskální krize

Krize demokratického kapitalismu (W. Streeck, 2001)

As we now read almost every day in the papers, 'the markets' have begun to dictate in unprecedented ways what presumably sovereign and democratic states may still do for their citizens and what they must refuse them. The same Manhattan-based ratings agencies that were instrumental in bringing about the disaster of the global money industry are now threatening to downgrade the bonds of states that accepted a previously unimaginable level of new debt to rescue that industry and the capitalist economy as a whole. Politics still contains and distorts markets, but only, it seems, at a level far remote from the daily experience and organizational capacities of normal people: the US, armed to the teeth not just with aircraft carriers but also with an unlimited supply of credit cards, still gets China to buy its mounting debt. All others have to listen to what 'the markets' tell them. As a result citizens increasingly perceive their governments, not as *their* agents, but as those of other states or of international organizations, such as the IMF or the European Union, immeasurably more insulated from electoral pressure than was the traditional nation-state. In countries like Greece and Ireland, anything resembling democracy will be effectively suspended for many years; in order to behave 'responsibly', as defined by international markets and institutions, national governments will have to impose strict austerity, at the price of becoming increasingly unresponsive to their citizens.¹⁹